

Dret Penal II

Codi: 102246

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500786 Dret	OB	1	2

Professor/a de contacte

Nom: Maria Jesus Guardiola Lago

Correu electrònic: mariajesus.guardiola@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: No

Altres indicacions sobre les llengües

Els/Les professors/res Joan Baucells, Margarita Bonet, Mª José Cuenca i Maria José Pifarré imparteixen docència en català. Els/les professors/res Maria Jesús Guardiola, Fermín Morales i Víctor Muñoz imparteixen docència en espanyol.

Equip docent

Joan Baucells Lladós

María José Cuenca Garcia

Margarita Bonet Esteva

Fermín Morales Prats

Victor Muñoz Casalta

Maria Jesus Guardiola Lago

Maria Jose Pifarre De Moner

Prerequisits

Malgrat que, per cursar Dret penal II, no és necessari haver aprovat Dret Penal I, és aconsellable haver-ho fet amb la finalitat d'entendre els principis conceptes i terminologia bàsics de l'assignatura.

Grup 1. Maria Jesús Guardiola Lago (castellà)

- Seminari 11 - Joan Baucells Lladós (català)

- Seminari 12 - Maria Jesús Guardiola Lago (castellà)

- Seminari 13 - Maria José Pifarré (català)

Grup 2. Margarita Bonet Esteva (català)

- Seminari 21 - Mª José Cuenca García (català)

- Seminari 22 - Margarita Bonet Esteva (català)
- Seminari 23 - Víctor Muñoz Casalta (castellà)
- Grup 3 - Fermín Morales Prats (castellà)
- Seminari 511 - Fermín Morales Prats (castellà)
- Seminari 512 - Margarita Bonet Esteva (català)
- Seminari 513 - Mª José Cuenca García (català)
- Grup 70 (ADE+Dret) - Maria Jesús Guardiola Lago (castellà)
- Seminari 70 - Maria Jesús Guardiola Lago (castellà)
- Seminari 71 - Mª José Cuenca García (català)
- Seminari 72 - Maria José Pifarré (català)

Objectius

Conèixer i entendre la teoria jurídica del delictes i els elements que la integren, com a pas previ per a l'estudi dels delictes en particular, al que es dedica l'assignatura de Dret penal III i la resta d' optatives de la disciplina

Competències

- Adquirir els coneixements bàsics de les diferents dogmàtiques jurídiques i exposar-los en públic.
- Argumentar i fonamentar l'aplicació de les normes jurídiques.
- Buscar, interpretar i aplicar normes jurídiques, argumentant cada un d'aquests assumptes.
- Demostrar que es comprenen i es coneixen les principals institucions polítiques i privades en la seva gènesi i en el seu conjunt amb els seus respectius.
- Demostrar que es comprèn el caràcter unitari de l'ordenament jurídic i la necessària visió interdisciplinària dels problemes jurídics.
- Demostrar que es té una consciència crítica en l'anàlisi de l'ordenament jurídic i el desenvolupament de la dialèctica jurídica.
- Demostrar un raonament reflexiu i crític: anàlisi, síntesi, conclusions.
- Dominar les tècniques informàtiques per obtenir la informació jurídica (bases de dades de legislació, jurisprudència, bibliografia, etc.) i per comunicar dades.
- Gestionar recursos bibliogràfics i documentals: bases de dades, navegació, etc.
- Identificar els conflictes d'interessos subjacents en litigis i casos reals.
- Identificar, conèixer i aplicar els principis bàsics i generals de l'ordenament jurídic.
- Identificar, valorar i posar en pràctica els canvis en la jurisprudència.
- Memoritzar i utilitzar la terminologia jurídica.
- Planificar i organitzar: gestió del temps, dels recursos, etc.
- Reconèixer i resoldre problemes.
- Redactar textos jurídics (contractes, dictàmens, sentències, interlocutòries, providències, testaments, legislacions, etc.).
- Ser capaç d'aprendre de manera autònoma i tenir un esperit emprenedor.
- Ser capaç de percebre l'impacte i les implicacions de les decisions que es prenen.
- Tenir habilitat per prendre decisions.
- Treballar en equip: poder formar part de grups de treball i també coordinar-los i prendre decisions que afectin tot el grup.
- Utilitzar diferents tecnologies de la informació i la comunicació.
- Utilitzar els principis i els valors constitucionals com a eina de treball en la interpretació de l'ordenament jurídic.

Resultats d'aprenentatge

1. Adquirir els coneixements bàsics de la dogmàtica penal.
2. Argumentar l'aplicació de normes penals en la resolució de problemes penals.
3. Buscar sentències penals en les bases de dades.
4. Definir estratègies de defensa dels interessos jurídicopenals.
5. Definir la vinculació del dret penal amb els principis i els valors constitucionals.
6. Definir les principals institucions penals.
7. Demostrar un raonament reflexiu i crític: anàlisi, síntesi, conclusions.
8. Distingir les relacions de dependència i autonomia entre el dret penal i la resta de branques de l'ordenament jurídic (civil, laboral, administratiu i financer).
9. Exposar oralment la resolució de qüestions dogmàtiques penals.
10. Fonamentar l'aplicació de les normes penals en la resolució de problemes penals.
11. Gestionar recursos bibliogràfics i documentals: bases de dades, navegació, etc.
12. Identificar els conflictes d'interessos subjacents en un litigi penal en concret.
13. Identificar els conflictes d'interessos subjacents en un litigi penal en general.
14. Identificar i conèixer els principis limitadors del dret penal.
15. Identificar i valorar la jurisprudència de les audiències provincials i el Tribunal Suprem en matèria penal.
16. Identificar, conèixer i aplicar els principis interpretatius del dret penal.
17. Interpretar les normes penals com decisions de política criminal.
18. Memoritzar i utilitzar la terminologia específicament penal.
19. Planificar i organitzar: gestió del temps, dels recursos, etc.
20. Reconèixer i resoldre problemes.
21. Redactar resolucions de casos penals.
22. Resoldre els problemes d'interpretació i aplicació que presenten les normes penals.
23. Ser capaç d'aprendre de manera autònoma i tenir un esperit emprenedor.
24. Ser capaç de percebre l'impacte i les implicacions de les decisions que es prenen.
25. Tenir habilitat per prendre decisions.
26. Treballar en equip: poder formar part de grups de treball i també coordinar-los i prendre decisions que afectin tot el grup.
27. Trobar la normativa aplicable entre el Codi penal i les normes penals especials.
28. Utilitzar diferents tecnologies de la informació i la comunicació.
29. Utilitzar els arguments de la jurisprudència penal i constitucional per a resoldre problemes penals.
30. Utilitzar els principis i els valors constitucionals com a eina d'interpretació de les normes penals.

Continguts

Tema 1. Introducció a la teoria del delictes. Concepte, elements i estructura de delictes.

Tema 2. El tipus penal: concepte, funció, elements i classificació.

Tema 3. Tipus objectiu (I): a) Supòsits d'absència d'acció o comportament penalment rellevant; b) Causalitat i imputació objectiva.

Tema 4. Tipus objectiu (II): a) L'omissió pròpia; b) L'omissió impròpia o comissió per omissió.

Tema 5. Tipus subjectiu (I): a) El dol: concepte, elements i classes; b) Absència de dol: l'error de tipus, sobre les qualificacions i circumstàncies; c) Els elements subjectius de l'injust.

Tema 6. Tipus subjectiu (II): a) El sistema d'incriminació específica o llista tancada de la imprudència punible; b) Concepte, elements i classes d'imprudència; c) Recordatori dels requisits d'imputació objectiva i exclusió del cas fortuït (supra, tema 3); d) Esmert als delictes de perill.

Tema 7. Autoria i participació: a) Principis generals: accessorietat i unitat del títol d'imputació, amb referència als delictes especials; b) Formes d'autoria en sentit estricte: autoria, coautoria i autoria mediata; c) Formes de participació equiparades a l'autoria: inducció i cooperació necessària; d) La complicitat; e) Regles especials: l'actuació *en nom d'un altre*; i la *responsabilitat en cascada* als delictes d'impremta i altres medis de comunicació; f) Conseqüències penològiques.

Tema 8. *Iter criminis*: a) Fases del delictes i delimitació dels actes preparatoris; b) La consumació: concepte i distinció de l'esgotament del delictes; c) La temptativa: concepte, classes, efectes sobre la pena i referència al desistiment a la temptativa (vid infra tema 12, punibilitat); d) Els actes preparatoris: i) el sistema d'incriminació específica dels actes preparatoris, ii) la proposició, la provocació i la conspiració.

Tema 9. L'antijuridicitat: a) Antijuridicitat formal i material, i el principi d'insignificància; b) Les causes de justificació: requisits comuns.

Tema 10. Les causes de justificació en particular: a) Legítima defensa; b) Estat de necessitat; c) Compliment d'un deure i exercici legítim d'un dret, ofici o càrrec; d) Tractament actual de l'obediència deguda; e) El problema del consentiment de l'ofès pel delictes.

Tema 11. La culpabilitat: a) La culpabilitat com a principi i categoria dogmàtica; b) Les causes d'exclusió de la inimputabilitat: l'anomalia o alteració psíquica; la intoxicació plena i el síndrome d'abstinència; l'alteració de la percepció; menció a l'*actio libera in causa*; c) L'error de prohibició: concepte, classes i efectes sobre la pena; d) La inexigibilitat d'una altra conducta: la por insuperable i la seva delimitació respecte a la inimputabilitat; e) El règim de la minoria d'edat penal: franges d'edat i menció a les especificitats substantives i processals.

Tema 12. Punibilitat: a) Concepte i classificació dels requisits per a la punibilitat; b) Les condicions objectives de punibilitat; c) Les excuses absolutòries; d) Les condicions de procedibilitat; e) Les causes d'extinció de la responsabilitat penal, amb especial menció a l'indult, la prescripció i el perdó de la persona ofesa.

Tema 13. Les circumstàncies modificatives de la responsabilitat criminal: a) Concepte, classes i efectes sobre la pena; b) regles d'aplicació: comunicabilitat, inherència i compatibilitat.

Tema 14. Els concursos: a) Concepte y classes; b) El concurs aparent de lleis o concurs de normes: concepte i criteris de resolució; c) El concurs de delictes: concepte, classes (real, ideal, medial, continuat y delictes massa) i criteris per a la determinació de la pena.

Tema 15. La responsabilitat penal de les persones jurídiques: a) Característiques generals del model espanyol: el sistema vicarial i l'autonomia de la responsabilitat de persones físiques i jurídiques; b) Els subjectes transmissors de RPPJ: representants i subordinats; c) El "*defecte d'organització*" com a condició per a la responsabilitat penal; d) L'eficàcia eximent o atenuant de les "compliances"; e) Sistema de penes i criteris per a la determinació de la pena i la responsabilitat civil.

Metodologia

Durant el curs es realitzaran els següents tipus d'activitats:

1. Activitats dirigides: activitats on el professor/a és present durant l'execució de les mateixes i desenvolupa un paper més actiu o de direcció de l'activitat. Es divideixen en dos tipus:

1.1. Classes teòriques: ocuparan la primera hora i mitja de l'activitat dirigida i tenen per objecte que l'estudiant assoleixi les bases conceptuals de la matèria i el seu marc normatiu i jurisprudencial.

1.2. Seminaris: ocuparan la segona hora i mitja on els estudiants en grups reduïts o en grup gran poden realitzar activitats d'anàlisi de textos jurídics o notícies, resolució de casos pràctics, seminaris sobre lectura de sentències, seminaris sobre lectures de textos doctrinals, etc. relacionades amb els temes desenvolupats previament a la classe teòrica.

L'assistència als seminaris, llevat supòsits de causa justificada, serà obligatòria per als estudiants.

2. Activitats supervisades: Tutories.

L'alumne/a pot emprar l'hora de tutoria per a aclarir conceptes necessaris per a la comprensió de la teoria o el desenvolupament de l'activitat d'avaluació continuada.

Les tutories no estan concebudes per a substituir les explicacions de qui no assisteixi a classe, sinó per a complementar-les o reforçar-les davant necessitats particulars.

3. Activitats autònomes: activitats que els estudiants desenvoluparan autònomament, fora de l'aula, amb suport puntual del professor, en cas necessari, durant les tutories.

3.1. Cerca i lectura comprensiva de bibliografia, normativa i jurisprudència.

3.2. Realització d'esquemes, mapes conceptuals i resums.

3.3. Estudi.

3.4. Preparació o realització de les activitats d'avaluació continuada.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè l'alumnat empli les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	19,5	0,78	1, 14, 16, 18, 30
Seminaris	19,5	0,78	1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 30
Tipus: Supervisades			
Tutories	1	0,04	19, 20, 25
Tipus: Autònomes			
Avaluació	5	0,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30
Estudi i preparació de treballs	100	4	1, 2, 3, 7, 9, 10, 11, 14, 16, 19, 22, 27, 30

Avaluació

Sistema d'avaluació.

El model d'avaluació és mixt, teòric i pràctic, i es regeix per les regles que s'exposen a continuació.

A l'inici del curs el/la professor/a responsable de cadascun dels grups informarà a l'alumnat, mitjançant l'aula Moodle, de les dates de les activitats d'avaluació continuada, així com del model d'examen final (test, preguntes curtes, etc.).

1. Composició de la nota final:

Les activitats d'avaluació continuada suposaran el 50% de l'avaluació final (5 punts) i la prova final de contingut el 50% restant (5 punts).

1.1. Activitats d'avaluació continuada (5 punts)

Les activitats d'avaluació continuada concretes desenvoluparan competències fonamentalment pràctiques. Es realitzaran dues activitats d'avaluació de competències pràctiques durant el curs, amb un valor de 2,5 punts cadascuna. El/la professor/a responsable de cada grup detallarà, al començament de curs, característiques concretes de les activitats i dates de les mateixes.

1.2. Prova final de contingut (5 punts)

Tindrà un valor de 5 punts. La data de realització serà la que s'estableixi oficialment per la Facultat de Dret.

Per aprovar l'assignatura, és requisit indispensable obtenir un mínim de 3 punts sobre 10 a la prova final de contingut. En cas de no assolir un 3/10 a la prova final, la nota màxima de l'assignatura serà de 4,5 punts. Un cop superat aquest requisit mínim, per aprovar l'assignatura caldrà que la suma de l'avaluació continuada i de la prova final sigui de 5 punts com a mínim.

Revaluació

Pot accedir a la revaluació qui hagi suspès o qui, havent aprovat, vulgui millorar la nota. En tot cas, si la nota obtinguda a la revaluació fos inferior, serà aquesta la qualificació que es tindrà en compte.

Es pot revaluar tant la part corresponent a la prova final de conjunt com les activitats d'avaluació continuada.

No s'exigeix obtenir una nota mínima, ni de l'avaluació continuada, ni de la prova final, per realitzar la revaluació.

La revaluació de la prova final de conjunt consistirà en una prova de la mateixa classe que la realitzada amb anterioritat i permet obtenir fins a 5 punts. Calendari: data oficial de la Facultat de Dret.

La revaluació de l'activitat continuada consistirà en la realització d'una activitat de la mateixa modalitat que la realitzada durant el curs i permet obtenir fins a 2,5 punts. La nota obtinguda a la revaluació substituirà la pitjor nota de les obtingudes durant el curs. El/la professor/a responsable de cada grup aclarirà els detalls de com fer-ho.

Revisió: en publicar cadascuna de les notes, ja siguin les activitats realitzades durant el curs, ja sigui la prova final, o les revaluacions, el professorat especificarà el sistema de revisió (data, hora i lloc).

Nota important: L'alumne/a que copii o intenti copiar en una prova d'avaluació tindrà un 0. Qui presenti una pràctica plagiada o en que la que l'estudiant no pugui justificar els arguments de la seva pràctica, obtindrà un 0 i rebrà una advertència. En cas de reiteració de la conducta, l'alumne/a suspensarà l'assignatura.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitat avaluable 1	25%	1,5	0,06	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 27, 28, 29, 30
Activitat avaluable 2	25%	1,5	0,06	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 30
Examen final de continguts	50%	2	0,08	1, 5, 6, 7, 8, 11, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 30

Bibliografia

La bibliografia està actualitzada a 10 de juny de 2022. S'aconsella als alumnes que, abans d'adquirir el manual, comprovin quin és l'última edició disponible, doncs alguns manuals comptaran amb nova edició al setembre.

Bibliografía básica:

MUÑOZ CONDE, Francisco, GARCIA ARAN, Mercedes; Derecho Penal. Parte General, Tirant lo Blanch, 10^a ed., 2019. (Accesible a la biblioteca digital UAB)

QUINTERO OLIVARES, Gonzalo, Parte general del derecho penal, Thomson Reuters, 5ª ed., 2015.
(Accedible a la biblioteca digital UAB)

Bibliografía complementaria:

BERDUGO GOMEZ DE LA TORRE, Ignacio; ARROYO ZAPATERO, Luís. Lecciones de derecho penal: Parte General, Atelier, 1999. ISBN: 9788471975607.

CEREZO MIR, José, *Curso de Derecho Penal español. Parte General. Tomo II: Teoría jurídica del delito, 2001*. ISBN: 9788430932214.

DIEZ RIPOLLES, José Luís, *Derecho Penal Español. Parte General*, Tirant lo Blanch, 5ª ed., 2020. ISBN: 9788491192381.

LUZON PEÑA, Diego Manuel, *Lecciones de derecho penal. Parte general*, Tirant lo Blanch, 3ª ed., 2016. ISBN: 9788491195627.

MIR PUIG, Santiago, *Derecho Penal. Parte General*, Dykinson, 10ª ed., 2015. ISBN: 9788460815822.

MORILLAS CUEVA, Lorenzo, *Sistema de Derecho Penal. Parte General*, Dykinson, 1ª ed., 2018. ISBN: 9788491489993.

QUINTERO OLIVARES, Gonzalo et al., *Esquemas de Teoría Jurídica del Delito y de la Pena*, Tirant lo Blanch, 4ª ed., 2018. ISBN: 9788491906735.

ROXIN, Claus, *Derecho Penal. Parte General, Tomos I y II.*, Civitas, 1ª ed., 2014. ISBN: 9788447050703.

Bibliografía amb casos pràctics:

LUZON PEÑA, Diego Manuel, *Derecho Penal en Casos: Parte General. Estudio Analítico-práctico*, Tirant lo Blanch, 1ª ed., 2018. ISBN: 9788491698012.

MAQUEDA ABREU, María Luisa, *Derecho penal en casos. Parte General. Teoría y práctica*, Marcial Pons, 5ª ed., 2017. ISBN: 9788491435068.

Programari

Utilització de bases de dades de Jurisprudència